
Výrazy pro hněv v Iliadě: Analýza μήνις, κότος a χόλος v lidských a božských kontextech

Nada Barochová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Sedláčkova 38, Plzeň, 301 00, Česká republika
nada.barochova@seznam.cz

Tento článek se zaměřuje na analýzu konceptu hněvu v homérské Iliadě, přičemž klade důraz na tři klíčové výrazy: μήνις, χόλος a κότος. Ukazuje, že tyto pojmy nesou odlišné sémantické, sociální a kosmologické konotace, které odrážejí kulturní normy a hierarchii antického světa. Zatímco χόλος představuje okamžitou a ovladatelnou emoci, κότος se vyznačuje dlouhodobým charakterem a orientací na spravedlnost. Naopak μήνις, jako centrální téma eposu, propojuje lidský hněv s božským kosmickým řádem. Článek vychází z odborných interpretací Leonarda Muellnera, Thomase Walshe a Douglase Cairnse a usiluje o jejich zpřístupnění českému čtenáři. Analýza odhaluje, jak Achilleus mísí vlastnosti χόλος a κότος ve své reakci na Agamemnóna, a zkoumá, jak se μήνις postupně přesouvá z božské sféry (Apollón, Zeus) do světa epických hrdinů. Text zároveň poukazuje na kulturní specifika homérské společnosti, kde jsou emoce úzce propojeny se sociálními pravidly (θέμιστες), a upozorňuje na významové posuny při překladu těchto pojmů do češtiny. Výsledky ukazují, že pochopení rozdílů mezi jednotlivými výrazy pro hněv je klíčem k hlubšímu porozumění nejen homérské poezie, ale i hodnotám a hierarchiím starořecké kultury.

Klíčová slova: μήνις, χόλος, κότος, hněv, Homér, Ilias, řecká epika, emoce, kosmický řád, společenská pravidla, θέμιστες, Achilleus, Agamemnón, bohové a lidé

Úvod

V této studii se zaměřujeme na homérský epos *Ilias* a jeho ústřední motiv – hněv, který je s tímto dílem neodmyslitelně spojen. Úvodní verš eposu (μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος) explicitně určuje hněv Achillea jako hlavní osu vyprávění, které sleduje následky narušení rovnováhy mezi jednotlivci i mezi smrtelníky a božstvy. Homérské texty obsahují nejméně třináct různých výrazů pro hněv, například: μένος, μενεαίνειν; θυμός; χόλος, χολοῦσθαι, σκύζεσθαι; χαλεπαίνειν, χαλεπός; ὀδύσσεσθαι; χῶεσθαι, κότος, κοτεῖν; μῆνις, μῆνιειν, μῆνιθμός, μῆνιμα.¹ Hněv zde představuje klíčovou emoci, která se manifestuje v mnoha podobách, a jeho pochopení je nezbytné pro interpretaci těchto textů.

Článek se zaměřuje především na výrazy μῆνις, χόλος a κότος, které jsou podrobně analyzovány na základě odborné literatury (Muellner, Walsh, Cairns)² a doplněny o vlastní lexikální průzkum vybraných pasáží Iliady. Text zároveň usiluje o přiblížení těchto konceptů českému čtenáři – nejen prostřednictvím českých překladů (Vaňorný³, Mertlík⁴), ale i stručným shrnutím kontextu jednotlivých epizod, v nichž se dané výrazy vyskytují. Přestože studie vychází z existujících filologických a antropologických interpretací, klade si za cíl nejen shrnout jejich hlavní závěry, ale rovněž upozornit na specifika, která mohou být ve středoevropském čtenářském prostoru opomíjena – zejména pokud není znalost řeckého jazyka či děje eposu samozřejmostí.

Zaměřujeme se na verbální a lexikální projevy hněvu, avšak nelze opomenout, že starověká řecká kultura často zahrnovala také neverbální způsoby jeho vyjádření. Jedním z nich je zahalování se – gesto, které na první pohled nemusí působit jako prostředek k vyjádření hněvu, ale v kontextu archaického Řecka nabývá výrazné symbolické hodnoty.

Použití gesta zahalování se jako reakce na urážku je doloženo i ve výtvarném umění, zejména v zobrazeních hněvu Achillea a Aianta po jejich veřejném ponížení. U Achillea však toto gesto vychází z hlubších kořenů. Ačkoliv se v *Iliadě* přímo nezahaluje, jeho stažení z komunity Achájců,

1 Walsh (2005, s. 2).

2 Muellner (1996), Walsh (2005), Cairns (2001).

3 Homér (2020).

4 Homér (1980).

odmítání sociální interakce a únik před společnostmi představují obdobu tohoto projevu. Tento akt skrývání a odmítnutí vizuální komunikace lze chápat jako kulturní ekvivalent odtažitosti, symbolického přerušení vazeb a vzdoru proti narušenému společenskému pořádku.

Stranění se společnosti jako vyjádření hněvu se v archaické a epické poezii objevuje opakovaně. Tato dynamika strukturuje roli Achillea v *Iliadě*, ale nalezneme ji i u dalších postav, jako jsou Meleagros⁵, jenž slouží jako jeho paradigma, Paris, Aeneas či celé achájské vojsko, které podle Agamemnóna svým odmítavým postojem následuje Achilleův vzor.

Podobný motiv nacházíme také v *Batrachomyomachii*, kde se bohyně Démétér – rozhněvaná únosem své dcery Persefony – stahuje nejprve z kruhu bohů a následně i od lidí, na které se brzy rovněž rozhněvá. Během této doby zůstává zahalena a odmítá kontakt s okolím až do chvíle, kdy její hněv odezní a smutek se rozplyne. U Démétér pozorujeme jak prvek odloučení od společnosti, tak samotné zahalování se⁶. Jak upozorňuje Cairns, zahalování se jako reakce na urážku nepředstavuje jen vnější projev ponížení, ale i trvalé odmítnutí sociální interakce. Je to forma protestu, která zdůrazňuje závažnost původního činu a signalizuje trvajícím narušení rovnováhy.⁷ Z tohoto hlediska můžeme příběh Démétér číst jako paralelní strukturu k hněvu epických hrdinů – její božský hněv má společenské i kosmické důsledky a jeho vyjádření prostřednictvím odloučení a zahalení se rezonuje s tím, co pozorujeme v *Iliadě*.

Použití zahalování se jako projevu hněvu⁸ je třeba chápat v kontextu řeckých asociací. Zaprvé jde o vztah mezi hněvem a ctí, zadruhé o spojení cti a zraku. Mít správný smysl pro čest v řecké kultuře znamenalo uvědomovat si, jak člověk působí na ostatní, prokazovat náležitou úctu druhým a vědět, kdy je vhodné navázat oční kontakt a kdy se mu vyhnout. Řecké pojetí hněvu jej tak často zasazuje do rámce cti.

Cairns rovněž zdůrazňuje, že zahalování se jako projev hněvu je třeba vnímat v souvislosti se skupinovou dynamikou, kde je normou vzájemné

5 Meleagros se rozhněval na svou matku a pobýval u své manželky, zatímco ostatní bojovali s Kúréty. Homér (2020, IX., 550–587).

6 „Prudký žal jí zachvátíl srdce. S kadeří božských jala se rukama svýma si skvělý strhávat závoj, rouškou pak tmavé barvy si přikryla ramena obě.“ Homér (1959, s. 22).

7 Cairns (2001, s. 18–21).

8 Zahalování se se objevuje i ve spojení s jinými emocemi a situacemi, může být vyjádřením smutku, Odysseus se zahaluje u Fajáků, aby schoval slzy, atd. Cairns (2001, s. 24).

uznávání statusu jednotlivců. Porušení této normy vede uraženou stranu k přerušení komunikace, čímž se symbolicky upozorňuje na ztrátu vzájemnosti. Zahalování není jediným způsobem, jak takového efektu dosáhnout – podobně může působit fyzické stažení se, odmítnutí očního kontaktu nebo mlčení. Zahalování tak patří mezi projevy hněvu, které zahrnují odmítnutí interakce s tím, kdo urazil.⁹

Pro lexikální analýzu vybraných situací v homérském eposu Ilias jsme zvolili zpěv I. (1–245), zpěv XVI. (1–65) a zpěv XXIV. (22–75). Tyto pasáže spojuje společný motiv hněvu – ať už jde o hněv lidí, nebo o božský hněv směřovaný vůči lidem. Hněv zde slouží jako zastupující emoce, typická pro heroické postavy.

Analýza zahrnuje také analogické situace, kdy hněv projevují bohové vůči sobě navzájem. Cílem je ukázat paralely a vztahy mezi chováním bohů a lidí v rámci homérského světa. Aby bylo možné lépe porozumět vybraným epizodám a postavám, stručně zde načrtneme dějové pozadí Iliady.

Epos Ilias se odehrává během posledního roku trojské války a soustředí se na spor mezi Achilleem, největším hrdinou řeckého vojska, a vrchním velitelem Agamemnónem. Konflikt začíná, když Agamemnón urazí Apollónova kněze a následně odebere Achilleovi jeho válečnou kořist – Bríseovnu. Achilles to vnímá jako těžké ponížení a na protest se stahuje z boje. Tato absence klíčového bojovníka má vážné následky pro průběh války, které vyvrcholí smrtí Achilleova druha Patrokla. Achilles se poté vrací do boje, zabíjí Hektora – největšího hrdinu Trójanů – a potupně vládí jeho tělo. K závěrečnému smíření dochází až tehdy, když král Priamos přichází prosit Achillea o tělo svého syna. Epos končí scénou pohřbu Hektora, nikoli pádem Tróje.

V následující části nejprve stručně představíme obsah analyzovaných pasáží a poté se zaměříme na lexikální analýzu řeckého textu. Cílem této analýzy je identifikovat výrazy, které autor ve vybraných situacích používá k vyjádření hněvu, a zasadit je do kulturního a poetického kontextu.

K řeckým textům¹⁰ přikládáme překlad O. Vaňorného¹¹, který v poznámkách pod čarou porovnáváme s překladem R. Mertlíka¹². České texty

9 Cairns (2001, s. 24–25).

10 Texty přejímáme z: Homer (1920).

11 Viz Homér (2020).

12 Viz Homér (1980).

jsme při zkoumání využili k přesné lokalizaci míst, kde je hněv zmíněn; zároveň a především však sledujeme, zda se v překladech objevují různé výrazy pro hněv.

Zpěv I. (1–245)

Úvodní zpěv *Iliady* představuje Achilleův hněv jako ústřední téma eposu. Konflikt začíná, když Agamemnón urazí Apollónova kněze odmítnutím výkupného za Chryseovnu, což vede k božímu trestu a propuknutí hněvu. Hlavní eskalace však nastává, když Agamemnón odebere Achilleovi jeho podíl z kořisti, dívku Briseovnu. Tento čin Achillea hluboce zraňuje, protože vnímá ztrátu kořisti jako porušení cti.

Achilleův hněv se projevuje jak v jeho verbálních výpadech, tak v jeho rozhodnutí stáhnout se z boje. Jeho zlost dosahuje vrcholu, když zvažuje násilnou odplatu, ale božský zásah Athény jej přiměje ovládnout se. Tento moment ukazuje kontrast mezi okamžitým hněvem (χόλος) a hlubokou, trvající zlostí (μῆνις), která bude dále formovat jeho roli v příběhu.

Lexikální analýzu vybraných částí prvního zpěvu začneme slovem „hněv“ (μῆνις), které otevírá celý epos a zároveň stanovuje jeho ústřední téma.

První situace

Úvodní verš eposu jasně představuje Achilleův hněv (μῆνιν) jako centrální téma příběhu. Tento hněv, namířený proti Agamemnónovi, má fatální dopady na Danajské vojsko:

„**μῆνιν** αἶειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος“¹³
 „O **hněvu**“¹⁴ Péleovce, ó bohyně, Achilla zpívej,“¹⁵

¹³ Homer (1920, *Il.*, I., 1).

¹⁴ V Mertlíkové překladu se také objevuje hněv: „O hněvu Achilleově, tak zhoubném, nám zpívej, ó Múso!“ Homér (1980).

¹⁵ Homér (2020, *Il.*, I., 1).

Druhá situace

Následně se objevuje hněv boha Apollóna (χολωθεῖς), který zanevřel na Agamemnóna kvůli jeho neúctě ke knězi Chrýsovi¹⁶:

„Λητοσο καοσ Διαιο υυαο: αογ α βασιλιλ χολωθεει“¹⁷
„Létin a Diův syn. Ten na krále zanevřev“¹⁸ **hněvem**,“¹⁹

Třetí situace

Kněz Chrýses se modlí k Apollónovi, aby potrestal Danajce za urážku, kterou mu způsobil Agamemnón odmítnutím výkupného za jeho dceru. Apollón vyslyší prosbu svého kněze a v hněvu (χωόμενος) sestupuje z Olympu, připraven přinést zkázu:

„ὦς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων,
βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων **χωόμενος** κῆρ,
τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην:
ἔκλαγξαν δ' ἄρ' οἴστοι ἐπ' ὤμων **χωομένοιο**,
αὐτοῦ κινηθέντος: ὃ δ' ἦιε νυκτὶ ἐοικώς.“²⁰

„Těmito prosil slovy – i slyšel ho Apollón Foibos:
S olympských povstal výšin a kráčel, **rozhněván** v srdci²¹,
Lučičště na pleci maje a toulec zamčený kolkol.
Rázem řinkot šípů se rozzvučel, jak se dal v pochod,
s plecí **rozhněvaného**.²² – I kráčel podoben noci.“²³

16 Chrýses, kněz boha Apollóna, přichází do řeckého tábora prosit o navrácení své dcery Chrýseovny, kterou získal Agamemnón jako válečnou kořist. Když je jeho prosba odmítnuta, Apollón sesílá mor na řecké vojsko.

17 Homér (1920, *Il.*, I., 9).

18 Mertlík: „Létin a Diův syn. Ten rozhněván na krále vznítit (...).“ Homér (1980)

19 Homér (2020, *Il.*, I., 9).

20 Homer (1920, *Il.*, I., 43–47).

21 Mertlík: „(...) a kráčel rozezlen v srdci,“ Homér (1980).

22 Mertlík: „Na plecích rozhněvaného hned šipy začaly řinčet,“ Homér (1980).

23 Homér (2020, *Il.*, I., 43–47).

Čtvrtá situace

Apollónova zloba (μῆνιν) se po devět dní projevovala trestem, který zasáhl Achájce i jejich majetek. Desátého dne Achilleus svolává vojsko a žádá věstce Kalcháse, aby odhalil důvod Apollónova hněvu:

„ὦ Ἀχιλεῦ κέλεαί με Διὶ φίλε μυθήσασθαι
μῆνιν Ἀπόλλωνος ἐκατηβελέταο ἄνακτος.“²⁴

„Achille, Diovi milý, ty velíš příčinu říci,
 Pročže se Apollón vládce tak **rozhněval**,²⁵ Nemylný
 Střelec.“²⁶

Pátá situace

Kalchás se zdráhá odhalit důvod Apollónova hněvu (μῆνιν), protože se obává reakce Agamemnóna. Popisuje obecně dva druhy královského hněvu – okamžitý (χόλος), který může rychle vyprchat, a dlouhodobý (κότος), jenž přetrvává, dokud není pomsta dokonána. Kalchás zde nevysvětluje pouze konkrétní příčinu Apollónova hněvu, ale zároveň charakterizuje povahu hněvu mocných mužů – jako varování pro Achillea, jehož žádá o ochranu:

„ἦ γὰρ οἴομαι ἄνδρα **χολωσέμεν**, ὃς μέγα πάντων
 Ἀργείων κρατέει καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί:
 κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε **χώσεται** ἀνδρὶ χέρηϊ:
 εἴ περ γὰρ τε **χόλον** γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψη,
 ἀλλὰ τε καὶ μετόπισθεν ἔχει **κότον**, ὄφρα τελέσση,
 ἐν στήθεσιν ἐοῖσι: σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις.“²⁷

„Jistěže muž, jak myslím, se **rozhněvá**,²⁸ který je mocným
 Všechných Danaů vládcem – a všechno ho poslouchá mužstvo.

24 Homér (1920, *Il.*, I., 74–75).

25 Mertlík: „(...) proč se Apollón hněvá,“ Homér (1980).

26 Homér (2020, *Il.*, I., 74–75).

27 Homer (1920, *Il.*, I., 78–83).

28 Mertlík: „myslím, že zaplane hněvem ten muž“ Homér (1980).

Příliš mocný je král, když k slabším zahoří **hněvem**:²⁹
kdyby i tentýž den snad potlačil vzplanutí **hněvu**,³⁰
přece jen ve své hrudi i pozděj podrží **zášti**,³¹
dokud nesplní pomstu – tu uvaž, chceš-li mne chránit!“³²

Šestá situace

Achilleus otevřeně vzdoruje Agamemnónovi a ohlašuje, že se stáhne z boje a vrátí se domů se svými druhy. Agamemnón na jeho rozhodnutí reaguje pohrdáním a prohlašuje, že je mu lhostejný Achilleův hněv (κοτέοντος):

„οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσὶ τε σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισι
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
οὐδ' ὄθομαι **κοτέοντος**: ἀπειλήσω δέ τοι ᾧδε.“³³

„Domů jdi se svým loďstvem a se svými vlastními druhy,
Vládni si nad Myrmidony – mně na tobě záleží málo!
Lhostejná je mi tvá **zlost**³⁴ – má hrozba je naopak tato:“³⁵

Sedmá situace

Achilleus příslibí ochranu Kalchásovi, který odhalí, že Apollónův hněv (μῆνις) pramení z odmítnutí výkupného za Chryseonnu. Agamemnón souhlasí s jejím návratem, avšak v odvetě odebere Achilleovi jeho podíl z kořisti – Briseonnu³⁶. Tento čin vyvolá Achilleův hněv (χόλος), který nadále roste:

29 Mertlík: „(...) když k poddaným zaplane hněvem“ Homér (1980).

30 Mertlík: „a kdyby plamen hněvu týž den snad přece jen zdušil“ Homér (1980).

31 Mertlík: „i později uchová zášti,“ Homér (1980).

32 Homér (2020, *Il.*, I., 78–83).

33 Homer (1920, *Il.*, I, 179–181).

34 Mertlík: „o tvůj se nestarám hněv“ Homér (1980).

35 Homér (2020, *Il.*, I, 179–181).

36 Briseovna byla Achilleovým podílem z válečné kořisti. Její odnětí Agamemnónem Achilleus vnímá jako těžké veřejné ponížení a porušení válečné cti.

„Πηλεΐδης δ' ἔξαυτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἄτρεΐδην προσέειπε, καὶ οὐ πω λῆγε **χόλοιο**.“³⁷

„Znova pak Péléovec se obořil na Átreovce
výpadem hrubých slov, neb dosud nemírnil³⁸ **hněvu**.“³⁹

Osmá situace

Achilleus obviňuje Agamemnóna z toho, že ho připravil o kořist, čímž urazil jeho čest. Ve své frustraci přísahá, že se už nebude účastnit boje. Tento akt vzdoru rozhněvá také Agamemnóna, čímž se konflikt mezi oběma postavami dále vyostřuje:

„Ἄτρεΐδης δ' ἐτέρωθεν ἐμήνιε: (...)“⁴⁰
„Átreův syn byl rozzuřen⁴¹ též.“⁴²

Zpěv XVI. (1–65)

V šestnáctém zpěvu Patroklos, rozhněván na Achillea za jeho neochotu usmířit se a vrátit se do boje, prosí o pomoc pro Danajce. Achilleus, stále ovlivněn svým hněvem (μῆνις), odmítá osobně bojovat, ale souhlasí, že Patroklos může použít jeho zbroj k oklamání Trójanů. Patroklos tak vstupuje do boje v Achilleově výzbroji s cílem zachránit danajské lodě a stany. Zároveň doufá, že svým činem přiměje Achillea, aby přehodnotil svůj postoj a vrátil se do války.⁴³

37 Homer (1920, *Il.*, I., 223–224).

38 Mertlík: „vždyť doposud neustal v hněvu.“ Homér (1980).

39 Homér (2020, *Il.*, I., 223–224).

40 Homer (1920, *Il.*, I., 247).

41 Mertlík: „Rovněž Agamemnón se zlobil.“ Homér (1980).

42 Homér (2020, *Il.*, I., 247).

43 Tamtéž, *Il.*, XVI., 1–65.

Devátá situace

Patroklos naléhá na Achillea, aby opustil svůj hněv (νεμέσα)⁴⁴, protože Danajci trpí pod tíhou neúspěchu v boji:

„μὴ **νεμέσα**: τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιοῦς.“⁴⁵
„**nezlob**⁴⁶ se jen! - - vždyť taková strast lid danajský tísní!“⁴⁷

Desátá situace

Patroklos vyčítá Achilleovi jeho neústupný hněv (χόλος) a připomíná mu utrpení danajských vůdců, kteří byli v bitvě zraněni. Vyjadřuje obavu, aby ho nikdy takový hněv neovládl:

„μὴ ἐμέ γ' οὖν οὕτως γε λάβοι **χόλος**, ὃν σὺ φυλάσσεις“⁴⁸
„Ó kéž takový **hněv**⁴⁹ bych nepojal, jaký je v tobě!“⁵⁰

Jedenáctá situace

Achilleus vysvětluje, že jeho hněv (μηνιθμός) pramení z ponížení, kterého se mu dostalo od Agamemnóna. Připouští však, že už dříve prohlásil, že svůj hněv odloží, pokud boj dospěje až k danajským lodím. Souhlasí proto, aby Patroklos oblékl jeho zbroj a vedl jeho vojáky do bitvy:⁵¹

„ἀλλὰ τὰ μὲν προτετεύχθαι ἐάσομεν: οὐδ' ἄρα πως ἦν
ἀσπερχές **κεχολῶσθαι** ἐνὶ φρεσίν: ἦτοι ἔφην γε

44 Výraz νεμέσα může označovat rozhořčení, stud nebo hněv, který vzniká jako reakce na nespravedlnost. V tomto kontextu má blízko ke „spravedlivému“ pobouření, ale Patroklos jej chápe jako zraňující tvrdohlavost.

45 Homer (1920, *Il.*, XVI., 22).

46 Mertlík: „nesmíš se hněvat (...)“ Homér (1980).

47 Homér (2020, *Il.*, XVI., 22).

48 Homer (1920, *Il.*, XVI., 30).

49 Mertlík: „Mne aspoň takový hněv ať nepojme, jaký ty chováš,“ Homér (1980).

50 Homér (2020, *Il.*, XVI., 30).

51 Záměna Patrokla za Achillea – díky jeho výzbroji – je klíčová pro vývoj eposu. Trójané se domnívají, že Achilleus se vrátil do boje, což způsobí dočasně zhroucení jejich postupu. Patroklos je však zabít Hektorem, což definitivně vyvolá Achilleovu pomstu.

οὐ πρὶν **μῆνιθμόν** καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὅπότε ἂν δὴ
νῆας ἑμὰς ἀφίκηται αὐτὴ τε πτόλεμός τε.⁵²

„Co však stalo se dřív, již nechejme! Není přec možná
pořád ve hrudi své být **rozhněván!**⁵³ – vždyť jsem já tehdy
mínil, že ten svůj **hněv**⁵⁴ dřív neskončím – leda až tenkrát,
až by se válečný ryk k mým vlastním korábům dostal.“⁵⁵

Zpěv XXIV. (22–75)

Achilleus, zdrcen smrtí Patrokla, se rozhodne pomstít Hektorovi, ač ví, že to povede k jeho vlastní smrti. Tento čin vnímá jako nezvratné naplnění svého osudu, přestože je si vědom toho, že smrt Hektora neutiší jeho bolest. Po obdržení nové zbroje od Héfaista se Achilleus vrací do boje, kde zabíjí Hektora s pomocí Pallas Athény. Hektorovu mrtvolu pak potupně vleče za svým vozem zpět do achájského tábora. Tento čin vyjadřuje Achilleův extrémní hněv (μῆνις), který se stává symbolem jeho neuhasitelné touhy po pomstě.

Dvanáctá situace

Ve dvacátém čtvrtém zpěvu Achilleus, stále ovládán hněvem (μενεαίνων)⁵⁶ a žalem nad smrtí Patrokla, po devět dní vládí Hektorovo tělo kolem trójských hradeb:⁵⁷

„ὥς ὃ μὲν Ἑκτορα δῖον ἀείκιζεν **μενεαίνων**.“⁵⁸
„On tak ve **hněvu**⁵⁹ svém tam slavného Hektora hyzdil.“⁶⁰

52 Homer (1920, *Il.*, XVI., 60–63).

53 Mertlík: „věčně být rozhněván v srdci“ Homér (1980).

54 Mertlík: „dříve neskončím urputný hněv“ Homér (1980).

55 Homér (2020, *Il.*, XVI., 60–63).

56 Výraz μενεαίνων označuje rozhořčené odhodlání nebo bojový hněv, často spojený s potřebou pomsty. Srovnej: *LSJ: GreekEnglishLexicon*. Vidíme, že u Achillea se spojuje s hlubokým žalem a vede k nepřirozené tvrdosti vůči mrtvému Hektorovi.

57 Homér (2020, *Il.*, XXIV., 22–75).

58 Homer (1920, *Il.*, XXIV., 22).

59 Mertlík: „Tak tedy Achilleus v hněvu tam slavného Hektora hyzdil.“ Homér (1980).

60 Homér (2020, *Il.*, XXIV., 22).

Na žádost krále Priama, který přichází do achájského tábora s podporou bohů a v roli prosebníka, Achilleus nakonec svolí k vydání Hektorova těla. Tento akt představuje obrat od zaslepeného hněvu k soucitu a znamená závěrečné smíření mezi dvěma zneprátenými rody.⁶¹

Analýza situací hněvu z lexikálního hlediska

V následujícím přehledu uvádíme řecké výrazy pro hněv, které se objevují v analyzovaných pasážích, a jejich překlad v české verzi Otmaru Vaňorného (z roku 1931)⁶². Zatímco řecký originál rozlišuje jemné významové odstíny mezi jednotlivými typy hněvu, v českých překladech bývají tyto nuance často sjednoceny pod obecné výrazy jako „hněv“, „zloba“ či „rozhněván“. Tato tendence může mít vliv na čtenářovo vnímání charakterů i motivací postav. Níže uvádíme konkrétní příklady:

Výrazy související s μήνις:

- μήνιν – O hněvu Péléovce (...) ⁶³
- ἐμήνιε – byl rozzuřen též ⁶⁴
- μνηθμόν – svůj hněv dřív neskončím ⁶⁵
- μενεαίνων – ve hněvu svém ⁶⁶

Výrazy související s χόλος:

- χόλον – vzplanutí hněvu ⁶⁷
- χόλοιο – dosud nemírnil hněvu ⁶⁸

---

61 Tamtéž, *Il.*, XXIV., 23–804.

62 Viz Homér (2020).

63 Homér (2020, *Il.*, I., 1).

64 Tamtéž, *Il.*, I., 247.

65 Tamtéž, *Il.*, XVI., 63.

66 Tamtéž, *Il.*, XXIV., 22.

67 Tamtéž, *Il.*, I., 81.

68 Tamtéž, *Il.*, I., 224.

- χόλος – kéž takový hněv bych nepojal⁶⁹

Výrazy související s χῶμαι:

- χῳόμενος – rozhněván v srdci⁷⁰
- χῳοσεται – k slabším zahoří hněvem⁷¹

Výrazy související s κότος:

- κότον – pozděj podrží záští⁷²
- κοτέοντος – lhostejná je mi tvá zlost⁷³

Další výrazy:

- ἐπιμέμφεται – proč rozhněván jest⁷⁴
- νεμέσα – nezlob se jen⁷⁵

Lexikální variabilita řeckého originálu a její odraz v českých překladech

V této podkapitole srovnáváme vybrané výrazy pro hněv v Ilias, jejich lexikální odstíny v řeckém originálu a způsob, jakým jsou tyto významové rozdíly (či jejich absence) zachyceny v českých překladech Otakara Vaňorného (z roku 1931)⁷⁶ a Rudolfa Mertlíka (z roku 1974)⁷⁷.

69 Tamtéž, *Il.*, XVI., 30.

70 Tamtéž, *Il.*, I., 44.

71 Tamtéž, *Il.*, I., 80.

72 Tamtéž, *Il.*, I., 83.

73 Tamtéž, *Il.*, I., 181.

74 Tamtéž, *Il.*, I., 93.

75 Tamtéž, *Il.*, XVI., 22.

76 Viz Homér (2020).

77 Viz Homér (1980).

μῆνις

Il. I, 1 – μῆνιν ἄειδε θεά:

Vaňorný: „O hněvu Péleovce, ó bohyně, Achilla zpívej.“
Mertlík: „Zpívej mi, Múzo, o hněvu Achillea, syna Pélea.“

Oba překladatelé volí výraz hněv, čímž ztrácí kosmologickou výlučnost tohoto výrazu (μῆνις je výhradní božský nebo posvátný hněv).

μηριθμός

Il. XVI, 60 – μηριθμὸν καταπαυσέμεν:

Vaňorný: „ten svůj hněv dřív neskončím“
Mertlík: „svůj hněv dřív nezapomenu“

Oba zachovávají výraz hněv, Mertlík mírně posouvá k subjektivní paměti (nezapomenu), Vaňorný zůstává u trvání (neskončím). Významová specifika slova μηριθμός však zůstávají v překladu neoznačena.

χόλος / χόλοιο

Il. XVI, 33 – χόλος:

Vaňorný: „takový hněv bych nepojal“
Mertlík: „kéž by mne takový hněv nikdy neovládl“

Oba překlady dobře zachycují dynamický charakter χόλος jako vášnivé, tělesné emoce, přestože čeština nemá jednoznačný výraz, který by odlišil χόλος od μῆνις.

κότος

Π. I, 82 – όφρα τελέσση κότον:

Vaňorný: „dokud nesplní pomstu“

Mertlík: „dokud nedokoná svou zášť“

Mertlík používá slovo zášť, které lépe vystihuje dlouhodobý a usazený charakter κότος, zatímco pomsta (Vaňorný) vystihuje výsledek, nikoli trvalost emoce.

μενεαίνων

Π. XXIV, 22 – μενεαίνων:

Vaňorný: „ve hněvu svém“

Mertlík: „zuřivý, plný zloby“

Mertlík zde zachycuje intenzitu a vnitřní náboj lépe než Vaňorný, ale chybí kontext rozhořčeného cílevědomí.

Z analýzy je patrné, že čeština postrádá jednoznačné ekvivalenty pro jemné významové rozdíly mezi výrazy μῆνις, χόλος, κότος aj. Překlada-
telé většinou volí obecné výrazy jako hněv, zloba, rozhořčenost, přičemž
některé významové nuance (např. časový aspekt u κότος, sakrální rovina
μῆνις) zůstávají skryty. Přesto však i tyto rozdíly – byť mírné – ukazují, že
vnímavý čtenář může alespoň částečně postřehnout lexikální variabilitu
originálu.

Rozbor vybraných výrazů pro hněv: μῆνις, χόλος a κότος

Nyní přistoupíme k rozboru vybraných situací hněvu. Analýzu však nelze
omezit pouze na použití jednotlivých výrazů bez zohlednění jejich kontextu
a vzájemného vztahu. Tato práce se zaměřuje na tři klíčové výrazy pro
hněv: μῆνις, κότος a χόλος.

Výraz μῆνις byl zvolen, protože představuje ústřední téma celého eposu a zároveň jeho první slovo. Výrazy κότος a χόλος byly vybrány s ohledem na jejich vzájemnou souvislost, která odráží rozdíly v povaze a trvání hněvu.

Těmito lexikálními otázkami se zabývají Thomas R. Walsh a Leonard Mueller, jejichž studie budou využity k analýze vybraných situací. Výrazy popisující hněv nesou nejen lexikální význam, ale také politické, morální a kulturní konotace.⁷⁸ Ve výkladu vycházíme zejména ze studií Muellnera a Walshe, jejichž závěry dále rozvíjím ve světle konkrétních pasáží z Iliady a jejich českých překladů. Zvláštní pozornost věnuji tomu, jak různé typy hněvu formují vztahy mezi hrdiny a bohy, a jak se tyto výrazy vážou na strukturu eposu i jeho hodnotový systém.

Mueller zdůrazňuje, že každá společnost má svůj soubor konvenčních metafor pro popis emocí, které zahrnují poselství o jejich obsahu, odlišnosti a způsobu vyjadřování. Přestože některé metafory mohou být sdílené mezi různými společnostmi, je důležité si uvědomit, že pravidla, která z těchto metafor vyplývají, a tedy i samotné emoce, nejsou univerzální.⁷⁹

To znamená, že naše vnímání hněvu je ovlivněno moderním kulturním rámcem, který se liší od poetické společnosti Iliady. Tato odlišnost může vést k tomu, že některé klíčové rysy epického pojetí hněvu zůstanou pro moderního čtenáře skryté.

Hněv je natolik běžnou součástí života homérského válečníka, že je snadné přehlédnout rozdíly mezi jednotlivými výrazy pro tuto emoci.⁸⁰ Walsh a Mueller však ukazují, že výrazy κότος, χόλος a μῆνις se liší nejen svou sémantikou, ale i intenzitou a kontextem. Zatímco Walsh se zaměřuje na κότος a χόλος, Muellnerova studie detailně zkoumá μῆνις.

Μῆνις jako dlouhotrvající hněv

Μῆνις, výraz stojící na začátku Iliady, představuje podle Muellnera hluboký, dlouhotrvající hněv, často spojovaný s bohy nebo Achilleem. Aristar-

⁷⁸ Walsh (2005, s. 6).

⁷⁹ Mueller (1996, s. 1).

⁸⁰ Walsh (2005, s. 10).

chos (2. stol. př. n. l.), významný alexandrijský filolog, definoval μῆνις jako „dlouhotrvající zášť (κότος)“ a odvozoval jej od slovesa μένω („vytrvat“), což moderní lingvistika považuje za nepodložené. Tuto interpretaci však převzal i Eustathius ve 12. století.

V 19. století se tato definice objevila v dílech Schmidta a Ebelinga, kde byla μῆνις popisována jako „přetrvávající“ nebo „nezapomenutelný“ hněv. Schmidt zdůraznil, že μῆνις se odlišuje od κότος svou spravedlností a trváním a že je obvykle připisována bohům a Achilleovi. Zatím však chybí vysvětlení, proč je právě Achilleus výjimkou, a co to znamená v rámci eposu.⁸¹

Tato debata zůstává klíčová pro pochopení rozdílu mezi μῆνις a dalšími výrazy pro hněv, jako je κότος, a jejich náboženskými a morálními aspekty.

Antropologická interpretace μῆνις (Muellner)

Muellner při studii termínu μῆνις aplikuje antropologický přístup k emocím, který chápe emoční termíny jako kulturně specifické koncepty, nikoli univerzální pocity.⁸² Zdůrazňuje, že μῆνις není pouhý nepřátelský hněv mezi jednotlivci, ale kosmická sankce a společenská síla s drastickými důsledky pro celé společenství.⁸³

Muellner identifikuje dvě klíčové charakteristiky μῆνις:

1. Vzniká porušením náboženských a společenských tabu, i když to nemusí být vždy zjevné.
2. V homérské poezii se objevuje jako opakující se sekvence s proměnlivými příčinami, což odráží kompoziční strukturu básně.

Podstatné jméno μῆνις je v Iliadě vyhrazeno bohům a Achilleovi, zatímco odvozené sloveso se vztahuje i na další hrdiny. Muellner ukazuje paralely mezi μῆνις Achillea v prvním zpěvu a hněvem Dia v patnáctém zpěvu, kde Diův hněv reflektuje kosmické pořádky a božskou autoritu.⁸⁴

⁸¹ Muellner (1996, s. 2).

⁸² Tamtéž, s. 4.

⁸³ Tamtéž, s. 8–9.

⁸⁴ Tamtéž, s. 9.

Paralela Achillea a Dia

V patnáctém zpěvu se Zeus rozzlobí na Héro za její lest, přikáže jí svolat bohyni Íris a Apollóna a varuje Poseidóna, aby okamžitě ukončil svůj zásah do boje. Poseidón, ač nespokojen, nakonec ustupuje s tím, že pokud Trója nebude zničena a Danajci nezískají slávu, jeho hněv (μῆνις) bude přetrvávat navěky.⁸⁵

Analogii mezi situací Achillea a Agamemnóna a Poseidóna a Dia vidíme v jejich konfliktu o autoritu a rovné postavení. Agamemnón se vyvyšuje nad Achillea svou mocí a věkem („oč jsem mocnější tebe“⁸⁶; „že věkem nad něho předčím“⁸⁷) a bere mu Briseovnu, aby ukázal, že ostatní nemají právo se mu rovnat („a zhrozil se příště i jiný“⁸⁸). Podobně Poseidón v patnáctém zpěvu vyjadřuje svou nespokojenost s tím, že je Zeus považován za vyšší autoritu, přestože jsou si rovni.

Oba – Achilleus i Poseidón – se však rozhodnou přímému střetu vyhnout, čímž odrážejí téma μῆνις, které zahrnuje pocit spravedlivého hněvu vyvolaného porušením rovnováhy. V případě Achillea a Agamemnóna se μῆνις objevuje přímo („ἐμῆνιε“ u Agamemnóna⁸⁹; „μῆνιε“ u Achillea⁹⁰). U Poseidóna a Dia zůstává nevyslovené, ale jeho funkci plní blízké synonymum χόλος, jak ukazují výrazy jako „ἀνήκεστος χόλος“ („nezkrotný hněv,“⁹¹) nebo „ἀλευάμενος χόλον αἰπύν“ („vyhnul se náhlému hněvu,“⁹²).⁹³

Podle Muellnera není μῆνις pouhým emocionálním stavem, ale sankcí chránící integritu kosmického řádu. Vyvolání μῆνις znamená porušení základních pravidel (θέμιστες), která definují hierarchii a směnnou hodnotu.⁹⁴ Tato pravidla jsou božského původu a jsou přímo spojena s Diem, který je předává králům.⁹⁵

85 Homér (2020, *Il.*, XV., 1–118).

86 Tamtéž, *Il.*, I., 186.

87 Tamtéž, *Il.*, IX., 161.

88 Tamtéž, *Il.*, I., 186–187.

89 Homer (1920, *Il.*, I., 247).

90 Tamtéž, *Il.*, I., 488.

91 Homér (2020, *Il.*, XV., 217).

92 Tamtéž, *Il.*, XV., 223.

93 Muellner (1996, s. 30).

94 Tamtéž, s. 26.

95 Homér (2020, *Il.*, I., 238–239; IX., 97–99).

μη̄νις a porušení θέμιστες

V prvním zpěvu Iliady je μη̄νις vyvolána narušením hodnotového systému založeného na distribuci a výměně. Apollón se hněvá na Agamemnóna za odmítnutí výkupného za Chrysovu dceru, Agamemnón na Achillea za zpochybnění jeho autority a Achilleus na Agamemnóna za odebrání jeho podílu z kořisti. Porušení θέμιστες v těchto případech ohrožuje společenský řád i kosmickou hierarchii.

Muellner zdůrazňuje, že μη̄νις chrání hierarchii nejen v komunitě smrtelníků, ale i mezi bohy. Porušení těchto pravidel destabilizuje svět a ohrožuje jeho kontinuitu.⁹⁶ Například v patnáctém zpěvu nacházíme, že Héra zpochybňuje Diovu nadřazenost, ale θέμις implicitně podporuje jeho místo v hierarchii.⁹⁷

Otázkou podle Muellnera zůstává, nakolik tato epická hierarchie odráží skutečný sociální kontext eposu, nebo zda jde pouze o metaforu pro ideální řád.⁹⁸

Muellner analyzuje μη̄νις Achillea v kontextu světového řádu, kterému předsedá Zeus. Tento řád, chráněný μη̄νις jako nejvyšší sankcí, vznikl po Diově porážce jeho předchůdců a stabilizaci kosmu. Přenesení μη̄νις od Dia k Achilleovi v Iliadě reflektuje přechod od mýtu o bozích k epické poezii.⁹⁹

Přenos μη̄νις z bohů na smrtelníky

V Iliadě je μη̄νις postupně převáděna z bohů na hrdiny. Homér v Prooimionu uvádí μη̄νις Achillea jako ústřední téma, ale vyprávění začíná Apollónovou μη̄νις, která slouží jako model a prostředník mezi Diovou a Achilleovou μη̄νις. Apollón reaguje na urážku od Agamemnóna (odmítnutí výkupného za Chrysoevnu) podobně, jako Achilleus reaguje na odebrání Briseovny.

Achilleova μη̄νις tak nachází svůj vzor v Apollónovi i Diovi. Vyprávění prvního zpěvu nejen ukazuje způsob, jak může být μη̄νις uklidněna,

⁹⁶ Muellner (1996, s. 36).

⁹⁷ Homér (2020, *Il.*, XV., 87–103).

⁹⁸ Muellner (1996, s. 50).

⁹⁹ Tamtéž, s. 94–129.

vyvolána či odvrácena, ale také propojuje kosmický řád s epickým světem smrtelníků. Apollón, jako Diova „pravá ruka,“ symbolicky přemostňuje tuto propast a připravuje půdu pro Achilleovu μῆνις.

Muellner ukazuje, že μῆνις jako kosmická sankce je zásadně odlišná od moderní představy hněvu, který je vnímán jako individuální emoce. V Iliadě se však objevují další výrazy pro hněv, zejména χόλος a κότος, které představují různé dimenze této emoce.¹⁰⁰

χόλος a κότος podle Walshe

Věštec Kalchás v prvním zpěvu odlišuje χόλος jako okamžitý, nestálý hněv, a κότος jako trvalejší, orientovaný na dosažení odplaty.¹⁰¹ Zatímco χόλος je běžný (v eposu se objevuje 138krát), κότος je vzácnější (27krát) a váže se na hierarchii a trvání. Walsh ukazuje, že χόλος je často spojen s fyzickou reakcí a nespravedlností, zatímco κότος¹⁰² má téměř kosmologickou povahu a je ztělesněn Diem jako bohem spravedlnosti.¹⁰³

Χόλος je podle Walshe charakterizován jako zvládnutelný hněv, který lze kontrolovat nebo podnitit, a objevuje se v konfliktech a osobních ztrátách. Když je Achilles uražen Agamemnónem, jeho reakce mísí vlastnosti χόλος a κότος, což odráží přechod mezi těmito kategoriemi v rámci kulturních a epických tradic. Achilles tak přetváří obě formy hněvu do unikátní podoby, která překračuje tradiční normy.¹⁰⁴

Závěr

Analýza výrazů μῆνις, χόλος a κότος v Iliadě ukazuje, že hněv v homérské poezii nelze chápat jen jako psychologickou emoci, ale jako komplexní kulturní a kosmický fenomén. Výrazy pro hněv nesou výrazné sémantické

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 130–138.

¹⁰¹ Homér (2020, *Il.*, I., 78–84).

¹⁰² V námi vybraných pasážích se tento výraz objevil dvakrát, v Iliadě jej také najdeme např. ve verších: „ὄλλῦσαι Τρῶας, τοῖσιν **κότον** αἰνὸν ἔθεσθε“ (Homér, *Il.*, VIII., 449), „σιέες ἀθανάτων, τοῖσιν **κότον** αἰνὸν ἐνήσεις“ (Homér, *Il.*, XVI., 449) či „ἢ δὲ μετ’ Ἀδμήτου υἱὸν **κοτέουσα** βεβήκει“ (Homér, *Il.*, XXIII. 391). V těchto pasážích se hněv vztahuje k bohům nikoliv k lidem, a proto nejsou pro naši analýzu vhodné.

¹⁰³ Walsh (2005, s. 21–182).

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 234.

rozdíly, které odrážejí specifickou strukturu homérského světa: *μῆνις* jako božský a posvátný hněv spojený s narušením kosmického řádu, *χόλος* jako tělesná, rychlá reakce na bezprostřední urážku a *κότος* jako trvalá zášť vedoucí k odplatě. Každý z těchto termínů je součástí hodnotového systému, v němž spravedlnost a rovnováha hrají klíčovou roli.

Achilleova *μῆνις*, jakožto ústřední téma eposu, představuje bod, v němž se protínají tyto kategorie. Jeho hněv je reakcí na porušení pravidel *θέμιστες* – narušení cti, statusu a rovnováhy moci. Zároveň však v sobě nese prvky individuální bolesti a touhy po uznání. Přechod *μῆνις* z božské sféry do světa smrtelníků, jak jej ukazuje struktura eposu, představuje nejen vývoj poetického žánru od mýtu k epice, ale i způsob, jakým *Iliada* propojuje osobní zkušenost s celospolečenskými důsledky.

V neposlední řadě tato analýza ukazuje, že jazyk hněvu v *Iliadě* není jen poetický prostředek, ale nositel kulturních hodnot. Přesnost a rozlišení jednotlivých výrazů pomáhá čtenáři nahlédnout do vnitřního světa postav a pochopit dynamiku vztahů v epickém vyprávění. Porozumění těmto výrazům tak přináší hlubší vhled nejen do homérské poetiky, ale i do myšlení archaické řecké společnosti, která považovala rovnováhu, čest a řád za základní stavební kameny lidského i božského světa.

Literatura

- Cairns, D. L. (2001): „Anger and the Veil in Ancient Greek Culture.“ *Greece & Rome* 48 (1): 18–32.
- Clarke, M. (2006): „Manhood and heroism.“ In *The Cambridge Companion to Homer*, ed. R. Fowler, Cambridge University Press, Cambridge, 2006, s. 74–90.
- Homér (2020): *Ilias*. Přeložil Otmar Vaňorný. Petr Rezek, Praha.
- Homér (1980): *Ilias*. Přeložil Rudolf Mertlík. Odeon, Praha.
- Homér (1959): *Homérské hymny: Válka žab a myši*. Přeložil Otakar Smrčka. SNKLHU, Praha.
- Homer (1920): *Homeri opera*. Eds. D. B. Monro & T. W. Allen. Clarendon Press, Oxford. Dostupné také z: <https://catalog.perseus.org/catalog/urn:cts:greekLit:tlg0012.tlg001.perseus-grc1>.
- LSJ: GreekEnglishLexicon* [online]. Ed. S. Doikas, 2013–2025 [cit. 15. 3. 2025]. Dostupné z: https://lsj.gr/wiki/Main_Page.

- Muellner, L. (1996): *The Anger of Achilles: Mēnis in Greek Epic*. Cornell University Press, New York.
- Walsh, T. (2005): *Fighting Words and Feuding Words: Anger and the Homeric Poems*. Lexington Books, New York.

Abstract

Expressions of Anger in the Iliad: An Analysis of μřnιs, kόtoς, and χόλος in Human and Divine Contexts

This article focuses on the analysis of the concept of anger in Homer's Iliad, with particular emphasis on three key terms: μřnιs, χόλος, and kόtoς. These expressions carry distinct semantic, social, and cosmological connotations that reflect the cultural norms and hierarchical structures of the ancient world. While χόλος represents an immediate and controllable emotion, kόtoς is characterized by its long-term nature and orientation toward justice. By contrast, μřnιs, as the central theme of the epic, connects human anger with the divine cosmic order. The article draws on the interpretations of Leonard Muellner, Thomas Walsh, and Douglas Cairns, aiming to make their insights accessible to a Czech readership. The analysis reveals how Achilles combines elements of χόλος and kόtoς in his reaction to Agamemnon and examines the gradual transfer of μřnιs from the divine realm (Apollo, Zeus) to the world of epic heroes. The study also highlights the cultural specificities of Homeric society, in which emotions are closely tied to social norms (θέμιςτες), and reflects on the challenges of translating these concepts into Czech. The findings suggest that understanding the nuances between different expressions of anger is essential for a deeper appreciation of Homeric poetics as well as the values and hierarchies of ancient Greek culture.

Key words: μřnιs, χόλος, kόtoς, anger, Homer, Iliad, Greek epic, emotions, cosmic order, social norms, themistes, Achilles, Agamemnon, gods and mortals

Barochová, N. (2025): „Υφραυ pro hnřv v Iliadř: Analýza mřnιs, kόtoς a χόλος v lidských a božských kontextech.“ *Filosofie dnes* 17 (1): 79–100. Dostupné z filosofiednes.ff.uhk.cz